

Ёсре ыра ята тивёснисем

Шапа

Пурнаёсне халәх сывләхне сыхлассине панә

Сәмахәм Муркашра пурәнакан Зинаида Алексеевна Можеева пирки. Халә ёнтә вәл пенсире. Шәмәршә районенчи Пуянкасси яләнче суралнаскер, 1969 сұлхи август уйәхәнче Муркаш районне килнәренпе (вәл Хусанти медицина училищине вәренсе пәтернә) малтанах районти тәп больницәра районти педиатр пуләшаканә, кайран санитарипе эпидемиологи станцийәнче эпидемиолога пуләшаканә пула ёсленә. Хысқан вара 1977 сұлта районти тәп больницәна сұл ситмен сәмрәксемпе ёслекен кабинетә куәнә. 1983 сұлта аңа тәп больницән физиотерапи кабинетне ёслеме илнә. 1993 сұлта пенсие тухичченең унта вәй хунә.

Амәшән савәнәсә, ырләхә вәл – унән ачисем. Зинаида Алексеевна вара хайән мәшәрәпе Василий Петрович Можеева 5 ача пәкса үстерсе пурнаёс сүлә сине кәларнә. Вәсен паян хайсен сәмиисем, хайсен ачисем, юратнә ёсәсенче тәрәшса ёсләсә. Сәмах май, Можеевсен ачисем пурте аслә пәлү илнә. Вәсенчен виссәшә – хирургсем. Марина хирург пулса Мускав областәнчи Электросталь хулинче ёслет. Всеволод – Шупашкар хулинче, вәл суд-медэксперт пулса тәрәшәтә. Татьяна вара Тур Республикакине Сертификаципе стандартизацти центрән ертсе пыракан специалистәнче вәй хуратә. Лариса дизайнер профессине алла илнә, Мускав хулинче тәрәшәтә. Игорь – эколог, Хусан хулинче ёс тата пурәнмалли ыраңне, сәмье тә-

пуләччә. Анчах... шапа та пулә сакә. Зинаида Алексеевна малтанах ватам школтан вәренсе тухсан 1959–1961 сұлсенче Шәмәршә район хаҗачән редак-

яраҗсә. Сәмиипех пәрле куҗса килме тивнә. Сәв кунран тытәнсах вәсем Муркаш районенче, савәнтанпа тытәнсах районти сынсен сывләхне сыхлас ёсре ырма-канми тәрәшнә.

Сәвна та каласа хәварас пулатә. Ачасене пәкса үстерессе, вәсене тивәслә воспитани парасси, паллә ёнтә, амәшәсен хулпуҗсийә сине сахал мар тиенет. Зинаида Алексеевна та 5 ачине пәкса үстерме, пурнаёс сүлә сине кәларма тата тивәслә воспитани пама сәмәләх пулманни паллә. Сәв вәхәтрах сумра юратнә мәшәрә пулни, хуйхи-суйхине пәрле пайлани вәсене пур йывәрләхсене те әнәслә сәнтерсе пәма май панә. Паллах ёнтә амәшә хайән пәтәм чун ашшине, юратәвнә ачисене пама тәрәшнә. Сывәрайман қассем те сахал мар пулнә пулә. Хай кәна пәлет ёнтә аңа, унран аванрах кам пәлә-ха тата.

Зинаида Алексеевна Ача амәшән медальне те илме тивәснә.

– Медаль пирки шутламан вәт, хамәрән ачасене тивәслипе пәкса үстерес, вәсем сәршыва уса алла сынсем пулчәр те тәрәшнә, – тет хастар хәрама.

В. ШАПОШНИКОВ.

Сән үкерчәкре: Зинаида Алексеевна Василий Петрович Можеевсем.
Автор сән үкерчәкә.

Пурнаёс сүләпе – 95 сұл

Москакасси яләнчи Дария Емельяновна Иван Гаврилович Гавриловсен сәмиинче пәчәк пәпке Кәтерин 1914 сұлхи ноябрән 13-мәшәнче кун сути курачә. Таса та сывә ситенет пәпке. 12 сула ситсен унән ёс кунә колхоз ферминче пусланатә.

Вәл вәхәтра хутла вәренессе пирки шутламан та. Хәр ача пәрусем пәхма тытәнәтә. Сәкәнтах 20 сұлтан иртсен хайән пулас мәшәрне Ваҗлее тәл пулатә. 1937 сұлхи сентябрән 3-мәшәнче 25 сұлхи каччәпа пәр сәмье сәваратә.

Туслә пурәнәсә Ваҗлейпе Кәтерук. Анчах та хаяр вәрәсә вәсен телейлә пурнаёсне сәмсәррән тататә. Василий Кондратьевич вәрса тухса кайиччен вәсен пәчәк пәпке Галина 1941 сұлхи сентябрән 22-мәшәнче сурачәтә. Кәкәр ачипе Екатерина Ивановна чунтан хурланса уйрәлатә хайән мәшәрәнчен.

Инкек килсе тухатә. 1942 сұлхи августән 17-мәшәнче хаяр тәшманпа Смоленск обласәнчи Кармановски районенчи Триселы ялә патәнче сәпәснә чухне Василий вилмеллех аманатә. Виҗә кәтәслә сырава илсен, Кәтерук пәчәк пәпкине алла илсе хурланса кәшкәрсә макәрсә яратә. Малашне мәнле пурәнмалла?-ха Шәкәл-шәкәл пурәннә-сәке-ха вәсем?

Сапла вара тәләх арәм пулса юлатә Екатерина Ивановна. Колхоз уй-хирәнче мән тивәслә канәва тухичченең вәй хуратә. Мәшәрне ытла хытә юратнәран та пулә хайне валли урәх мәшәр шырамасть сәмрәк хәрама.

Вәрәсә вәхәтәнче тәрәшса ёсленәшән Аслә Сәнтерү күнәсенче юбилей медаләсене те илме тивәс пулнә вәл. Тата унән ылтән аллисем ялти сынсем валли мән чухлә сәм арласа пама пулә. Сәв тери хитре арланәран күршә ялсенчен те килсе сүренә ул патне.

Хайән пәр хәрне ура сине тәратма тәрәшәтә Екатерина Ивановна. Халә вара кинемее пәр мәнукпа икә кәсән мәнукә савәнтарәсә. Кәсән мәнукә Коля паянхи кун сәр ретәнче тәрәтә. Час-часах асламәшән сывләхә пирки шәнкәравласа ыйтса пәлет.

Екатерина Ивановна Кондратьева хайән 95 сұлхи юбилейне ноябрән 13-мәшәнче паллә турә. Кинемее саламлама Москакасси ял тәрәхән пусләхә М.М. Пушкин та ситрә. Ыра та ашә сәмахсәме Екатерина Ивановна чун-чәререн саламларә, 100 сула ситиччен пурәнма ырләх-сывләх сунса ашә тутар сыхса ячә.

«Шуҗам» пултарулаш ушкәнән артистсәме те аякра тәрса юлмарәс. Вәсем илемлә юрәсәме кинемей кәмәлне сәклерәс. Хәрама-сен канәшә ячәле парнене те тивәсрә юбиляр. Ташласа та саламларәс Екатерина Ивановна. Ытла хытә савәннипе чәтаймасәр кинемей хай те ташә картине тухрә, алә сүпса кәвә сәмиппе кәштәр-кәштәр ташларә. Юлашкиччен пурне те тав туса ытала-са чуп турә. Чунтанах хәпәртәрә Кәтерук апа. Шутламан-сәке вәл хайне сәкән пек саламлама килсәсе.

Г. ГОЛУБЕВА,
хәрама-сен канәшән ертүҗи.

Ноябрән 29-мешә – Ача амәшән күнә

Лайәххи, ырри – пәтәмпех аннесенчен Унран сывәхрах сүн сук

(Вәсә. Пусл. 1-мәш стр.)

Анне, хәрама иртен пусласа қасчен тәвакан ёсә арсын күнәпе туса пәтерессе те икәленуллә. Аңа арсын чәтаяс та сук пулә. Выләх-чәрләхә, кил-сурчә, ачи-пәчи, мәшәрә – сакә вәсех хәрама сине, аннесем сине тиенет вәт-ха. Ёсне те каймалла унән. Ывәннине пәхмасәрах мәшәрәпе пәрле тәрлә уявсене те тухмалла...». Арсынсем сапла калани, вәсем анне пулма мәнәшәк йывәррине әнлани, паллах, савәнтарчә.

Ачасене ура сине тәратасси, вәсене лайәх воспитани парса пурнаёс сүлә сине кәларасси, сәмье ашшине улраса пурәнәсси сәмәл мар ёс пулнине вара зала пухәннисем каласу урлә уҗса пачәс. Сәмрәк амәшәсем валли аша хывмалли сәнүсем сахал пулмарәс уявра. Ытларах ёс воспитанийә кирлине пурте паләртрәс. Ёсре, ял тәрәхәнче ырапа паләрнисене вара район пусләхә Тав сыравәсем парса хавхалантарчә.

Аннесем парнесемсәр те юлмарәс сак кун, вәри чәйпе те сәйларәс вәсене культура ёсчәненсем. Сурлатринчи Культура сурчә сүмәнчи «Сәсәл» эстрада ушкәнә те сәв тери илемлә концерт парнелерә аннесем валли.

Аннесен пурнаёсәнче, паллах, кашни кун концертсем пулаймәс, анчах та район пусләхән сүмә А. Андреева каланә пек, анне сәмах кашнин пурнаёсәнче яланах янәраса тәтәр, сүлте пултәр.

Н. НИКОЛАЕВА.

Аннерен сывәхрах сүн сук та. Никам та пире анне пек сәпәссән те чунран юратмасть. Сакә сүтә тәнчери хәвел ашши те унән чун ашшине танлашаймасть. Ачаран пире чипер пулма, тәрәс сұл сине тәма вәренет. Хуйхә таврашә пулсан сәб пире пуләшма васкатән, хавән пулсан вара пирәнтен пытаратән. Анне сәмье кәвайтне сүнме памасть, вәл сәмье ашшине упратә.

Аннем Светлана Павловна Шупус яләнчен. Вәл қасал пенсие тухрә. Савәнчченең анне ялти магазинта ёслерә. Аттепе Валериян Васильевичпа вәсем 4 ача пәкса үстернә. Атте те пенсие тухичченең тәван К. Иванов ячәпе хисепленекен хуҗаләхра водителәте тимленә.

Эльза, Лариса тата Надежда хәрәсем хайсем сәмеллә ёнтә, Шупашкарта Мускав районенчи шалти ёсән пайәнче следовательте, районти тәп больницәра медицина сестринчә, тәп хулаара троллейбус водителәнче вәй хураҗсә, эпә район администрацийән культура тата архив ёсәсен пайәнче методистра ёслетәп. Пурте эпир юратнә аннене Ача амәшән күнә ячәпе саламласа ырләх-сывләх сунатпәр, тав сәмахә қалатпәр.

И. САПОЖНИКОВА.

Пенси ыйтәвәсемпе

Сирән пенси виҗисем үсәсә

(Вәсә. Пусл. 1-мәш стр.)

Сапла вара 2009 сұлхи декабрән 1-мәшәнчен тытәнса пенсионерсен тәрлә категориёсен ёс пенсийән база пайә (таблицәра тенкәпе кәтарнә) тәрләрән пулатә:

Пенсионерсен категориясәме	Пенси виҗи иҗдивенәсәме сук пулсан	Сәмье иҗдивенәсәме пур пулсан		
		1 иҗдивенәсәме	2 иҗдивенәсәме	3 ытларах иҗдивенәсәме
Ватләха пула ёс пенсийә илекенсем	2562	3416	4270	5124
80 сұл урлә қаснә ватәсем	5124	5978	6832	7686
3-мәш степенә (1-мәш ушкән) инвалидсем	5124	5978	6832	7686
2-мәш степенә (2-мәш ушкән) инвалидсем	2562	3416	4270	5124
1-мәш степенә (3-мәш ушкән) инвалидсем	1281	2135	2989	3843
Инҗет Сурсәр районенче 15 сұл ёсленисем	3843	5124	6405	7686
Инҗет Сурсәрпе танлаштарнә районенче 20 сұлтан қая мар ёсленисем	3330,60	4440,80	5551	6661,20
Сәмье тәрантаракана сұхатнипе хәр тәләхсене паракан пенси	2562	Кашнин пуҗне		
Сәмье тәрантаракана сұхатнипе сәмьен ытти членәсене паракан пенси	1281	Кашнин пуҗне		

– Патшаләх тивәстерекен пенси виҗисем те үсәсә-и?
– Пенси виҗисем декабрән 1-мәшәнчен тытәнса пур пенсионерсен те үсәсә. Вәл шутра патшаләх пенси-

не илсе тәракансен те.
– Устернә хысқан пенси ватам виҗи мән чухләпе танлашә-ха?
– Декабрь уйәхәнчен тытәнса ватләха пула паракан ёс пенсийән ватам виҗи

республикипе 740 тенкә үсет, уйәхне 5886 тенкәпе танлашәтә. Районте вәл 767 тенкә чухлә үсет, ватамнан 5374 тенкә пулатә. Инвалида тухнипе тата сәмье тәрантаракана

сұхатнипе паракан пенси-сем республикипе 608 тата 298 тенкә (районте 660 тата 303) үсәсә, уйәхне ватаман 4144 тата 3424 (районте 4107 тата 3047) тенкәпе танлашәсә. Социаллә пенсионен ватам виҗи республикипе 884,25 тенкә үсет (районте – 889 тенкә үсет, уйәхне 3792 тенкәпе танлашәтә).

Икә пенси илсе тәракансен пенси хушәмән виҗи уйрәмах курамлә. Аслә Отечественнай вәрса участниксен уйәхри пенсийән ватам виҗи республикипе 14740 тенкә, районте 13672 тенкә, вәрса суранланнипе инвалида тухнисен республикипе 14833 тенкә, районте 13779 тенкә пулатә.

Сапла вара пур пенсионен ватам виҗи республикипе 725 тенкә (районте 752 тенкә) үсет, уйәхне ватаман 5518 тенкәпе (районте 5069 тенкәпе) танлашәтә. Пенси тәлеме қаякан укәтенкә шайә (пенсисене ырапа нәтерсе пама қаякан тәкаксене шутласан) республикипе 247 миллион тенкә, районте 7,5 миллион тенкә үсет.

Пирән аннесем

Аннесем пулсан тәнче те сүтә

Эсир сән үкерчәкре куракан илемлә пикесем, сәмрәк амәшәсем, питә хастар та пултаруллаксерсем. Алена Георгиевна Лариса Александровна Аксандровасем Сурлатринчи Культура сурчә сүмәнчи «Сәсәл» эстрада ушкәнне сүресә: таврари сынсене хайсен илемлә сәсипе сиччәмәш сұл савәнтарәсә ёнтә. Кил-суртри тирпей-илеме, хуҗаләха тытса пәма, ачисемпе мәшәрәсене тимләх уйәрма пултарнипе пәрлех сәмрәк хәрама-сем обществәллә ёсене те, тәрлә конкурссене те тәтәшах хушәнаҗсә. Концертсене сүрекен мәшәрәсем вара вәсене чәк сыххисем парнеләме үркенмәсә, пулашса ыраҗсә юратнә хәрама-сәме. Сапла пулмалла та ёнтә сәмье: пәр-пәрне пулашма, әнланма, итлеме тата илтме пәлмелле.

Икә сыпәкри пиччәшәпе шәллән арәмәсем питә туслә пурәннине қаласә. Сәмиисем те, паллах, туслә вәсен. Лариса Александровна – виҗә ача амәшә. «Лебедушка» ача садәнче вәй хураканскер, халә кәсәннине пәхасипе тимлет. Алена Георгиевна районти культура пайәнче вәй хуратә. Халәлехе вәсен пәр ача қана-ха. Тәсләх илмелли вара сұмрах.

«Аннесенчен, хунямәсенчен вәренмелли сук мар», – тәсәсә вәсем.

Аннесем пулсан тәнче те сүтә. Вәсем пирән тәрәк-сәке. Аннесем пурәнсан пире те сәмәл. Хуйхи-суйхине, савәнәсне пәрле пайланине мән ситтәр ёнтә.

Н. НИКОЛАЕВА.